

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ให้บริการโดยตรงแก่ผู้ป่วย ครอบครัว และชุมชน ทั้งใน ภาวะปกติและเจ็บป่วย เป็นวิชาชีพที่เน้นการปฏิบัติ (รัตนา ทองสวัสดิ์, 2541) มีความเป็นศาสตร์ และศิลปะ ต้องอาศัยองค์ความรู้ วิธีการและขั้นตอนที่เป็นระบบตามแนววิทยาศาสตร์ และอาศัย ความชำนาญจากประสบการณ์ในการปฏิบัติ (สิวลี ศิริไล, 2542) พยาบาล ต้องเข้าถึงปัญหาด้าน ร่างกายที่จะสัมพันธ์โดยตรงกับปัญหาทางด้านจิตใจของผู้รับบริการ มีการทำงานร่วมกับทีม สุขภาพ นอกจากนั้นงานพยาบาลเป็นงานที่ต้องทำงานหนักและอยู่กับความเจ็บป่วยตลอด 24 ชั่วโมง โอกาสที่จะเกิดการปะทะกันทางอารมณ์กับผู้ป่วยและญาติหรือแม้กระทั่งผู้ร่วมงานเกิดขึ้น ได้ง่าย พยาบาลต้องรู้จักตนเอง ตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบของตนเอง ควบคุมอารมณ์ตนเอง ไม่ให้แสดงพฤติกรรมที่เกิดจากอารมณ์ออกมาให้เห็น ซึ่งความสามารถนี้เรียกว่า เซาว์นอารมณ์ (Emotional Quotient) หรือ EQ ซึ่ง โกลแมน (Goleman, 1998) ได้ให้ความหมายว่า เซาว์น อารมณ์เป็นความสามารถในการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เพื่อสร้างแรงจูงใจใน ตนเอง บริหารจัดการอารมณ์ต่างๆของตนเองและอารมณ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ เป็นพื้นฐาน คุณธรรมที่สำคัญของพยาบาล เซาว์นอารมณ์สามารถพัฒนาและฝึกฝนได้ จะช่วยให้เกิดการ พัฒนาตนเอง เป็นพยาบาลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมี ความสุข สอดคล้องกับวีระวัฒน์ บัณฑิตามัย (2542) ที่ได้กล่าวถึงวิชาชีพพยาบาลและอาชีพที่มี พื้นฐานทางการบริการ จะต้องมีการมีเซาว์นอารมณ์อยู่ในระดับสูง จึงจะสามารถปฏิบัติงานเช่นนี้ได้ อย่างมีความสุข หากผู้ปฏิบัติงานมีระดับเซาว์นอารมณ์ต่ำ ก็จะทำงานอย่างคับข้องใจ หงุดหงิด นอกจากนี้ โกลแมน Goleman, 1998) ให้ความเห็นว่า งานที่ผู้ปฏิบัติต้องมีระดับเซาว์นอารมณ์สูง ได้แก่ แพทย์ พยาบาลเพราะเป็นงานที่ต้องพบปะผู้คนมากมาย ลักษณะงานไม่มีแนวปฏิบัติหรือ โครงสร้างที่ตายตัว ไม่เป็นทางการ มีความยืดหยุ่น ผู้ที่มีระดับเซาว์นอารมณ์สูง ย่อมปฏิบัติงานได้ อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ หากผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ที่มีเซาว์นอารมณ์ต่ำ ก็จะทำงาน ดังกล่าวอย่างคับข้องใจ หงุดหงิดบ่อย ส่งผลให้ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน สอดคล้องกับคำ กล่าวของวินัย วิริยกิจจา (2543: น.6) ที่กล่าวว่า เซาว์นอารมณ์มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในงาน การสร้างสัมพันธภาพในสังคมและชีวิตครอบครัว ทำให้คนเก่ง ดี และมีความสุข

จากการศึกษาของโกลแมน (Goleman,1995) พบว่าคนที่มีความรู้ระดับเชาวน์ปัญญาสูง มีความรู้ความสามารถจำนวนมากที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต ไม่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข เนื่องจากมีปัญหาในการแสดงอารมณ์ หรือการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น บางคนไม่สามารถสื่อสารถึงอารมณ์และความรู้สึกของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ทำให้หลายคนถูกมองว่าเป็นคนไม่มีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งปัญหาต่างๆเหล่านี้เป็นความสามารถที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เรียกว่า เชาวน์อารมณ์ นอกจากนี้ โกลแมน (Goleman,1995) ได้อ้างถึงผลการศึกษาของบริษัท Hay/McBer Boston ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ทำการศึกษาด้านขีดความสามารถที่มีส่วนกำหนดความสำเร็จในการทำงานของพนักงานใน 40 บริษัท พบว่า พนักงานมีความสามารถทางสมองเหนือกว่าผู้อื่นเพียง 27 % แต่มีระดับเชาวน์อารมณ์สูงกว่าผู้อื่นถึง 53 % นอกจากนี้ผลการศึกษามหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Goleman,1995,p.35 อ้างถึงใน ทศพร ประเสริฐสุข,2542,น.23) ทำการศึกษาจากผู้เรียนจบในปี ค.ศ. 1940 จำนวน 95 คน โดยเป็นการศึกษาในระยะยาวเรื่องความสำเร็จในการทำงาน ติดตามจนถึงวัยกลางคน พบว่า นักศึกษาที่เรียนจบและมีผลการเรียนในระดับสูง มักจะไม่ประสบความสำเร็จทั้งทางด้านการงานและครอบครัว เมื่อเทียบกับนักศึกษาที่คะแนนต่ำกว่า แต่มีระดับเชาวน์อารมณ์สูงกว่า และผลการวิจัยจำนวนมากยืนยันว่า คนที่มีระดับเชาวน์อารมณ์สูงจะเป็นคนที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถเผชิญกับอุปสรรคและปัญหาต่างๆได้ดี รวมถึงเป็นคนที่ยอมรับและพร้อมที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงนั้น (รัชนี สุวะมาตย์ , 2544) นอกจากนี้เชาวน์อารมณ์ยังเป็นทักษะสำคัญที่ทำให้คนประสบความสำเร็จในชีวิตได้ เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้เราทราบถึงการแสดงออกที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ต่างๆได้เป็นอย่างดี และถูกต้องตามกาลเทศะ (อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์, 2545) สอดคล้องกับ การศึกษาของซาโลเวย์ และ เมเยอร์ ที่พบว่าบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงานที่มีประสิทธิผลนั้นเป็นผลมาจากเชาวน์อารมณ์ (Salovey & Mayer, 1990 อ้างถึงในกรมสุขภาพจิต, 2543)

ความสำเร็จในงานเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา เพราะทำให้บุคคลรับรู้ถึงความสำเร็จในวิชาชีพ มีปัจจัยหลายอย่างส่งเสริมให้พยาบาลประจำการรับรู้ถึงความสำเร็จในวิชาชีพได้ เช่น เชาวน์อารมณ์ ความสามารถของตัวพยาบาลเอง และความสามารถอีกอย่างหนึ่งที่จะทำให้พยาบาลประจำการประสบความสำเร็จในวิชาชีพได้ คือ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient : AQ) ซึ่งสตอลท์ซ (Stoltz,1997) ได้ให้ความหมายความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคว่า เป็นความอดทน ความพากเพียรของบุคคลที่จะเอาชนะต่ออุปสรรคความยากลำบากโดยไม่ล้มเลิก โดย AQ มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ความสามารถในการควบคุมต้นเหตุและความรับผิดชอบ ผลกระทบที่จะมาถึงและความอดทน ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคจึงเป็นหลักการใหม่ที่มีพลังที่จะให้บุคคลประสบความสำเร็จทั้งใน

ชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงาน เพราะ AQ ถือเป็นความสามารถที่ทำให้บุคคลควบคุมสถานการณ์ และนำตัวเองเข้าไปแก้ไขสถานการณ์ รวมทั้งมีวิธีคิดว่าปัญหาต่างๆมีจุดจบและมีทางออก มีแนวทางในการแก้ไขและหายไปได้ (คันทันย์ ฉัตรคุปต์, 2544: น.11) ดังนั้น เมื่อพยาบาลประจำการต้องพบกับอุปสรรค พยาบาลต้องมีความสามารถในการที่จะฟันฝ่าอุปสรรคไปได้ อย่างคนที่มีกำลังใจและมีความหวังอยู่เสมอ AQ จึงถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มนุษย์ประสบผลสำเร็จในชีวิตและการทำงาน (วิทยา นาควัชระ, 2544) เพราะ AQ จะทำให้มนุษย์สามารถเอาชนะอุปสรรคได้มากขึ้น ผู้ที่มี AQ น้อย เมื่อพบกับอุปสรรคของชีวิตก็มักจะยอมแพ้ แต่ถ้ามี AQ มากก็จะมีแรงฮึด มีความอดทน มีพลังที่จะฟันฝ่าอุปสรรคได้มาก พร้อมทั้งคิดว่าอุปสรรคหรือปัญหาเป็นความท้าทายที่ทำให้เกิดโอกาสและหนทางสู่ความสำเร็จ (Stoltz,1997) ยิ่งมีอุปสรรคมากเท่าไร ผู้ที่มี AQ สูงก็มักมีโอกาสพบกับความสำเร็จได้มากเท่านั้น วิธีคิดแบบนี้ วิทยา นาควัชระ(2544) เสนอว่า เป็นการมองโลกในแง่ดี คิดแบบผู้ชนะ และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เสมอ เรียกว่า ยิ่งลำบากยิ่งชอบ ไม่ยอมพ่ายแพ้ต่อความยากลำบาก มองเห็นหนทางในการต่อสู้กับอุปสรรค หรือความลำบากในชีวิตได้เสมอ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของพยาบาลประจำการ จึงถือเป็นแนวคิดใหม่ที่พยาบาลยังไม่ได้รับการเตรียมหรือฝึกฝนมาก่อน อาจมีหลายแนวคิดที่กล่าวถึงความสำเร็จของมนุษย์ว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น แนวคิดของ Goleman (1995) และ Bar-On(1992) ที่เชื่อว่าความสำเร็จของมนุษย์ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ เซาว์นอารมณ์และเซาว์นปัญญา อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ทุกคนจะสามารถใช้ประโยชน์จากเซาว์นอารมณ์และเซาว์นปัญญาของตนได้เต็มที่ บางคนอาจมีความสามารถมาก มีพรสวรรค์ที่ยิ่งใหญ่ มีศักยภาพซ่อนอยู่มากมาย มีทักษะมากพอ แต่ทำไมอาจประสบความสำเร็จตามที่ควรจะเป็น ด้วยเพราะบุคคลนั้นขาดความอดทน ขาดความเพียรพยายามที่จะฟันฝ่าหรือต่อสู้กับอุปสรรค เมื่อเผชิญกับอุปสรรคหรือความยากลำบากก็ถอยหนี เลิกทำ หรือล้มเลิกความตั้งใจและยุติการกระทำไปในที่สุด ไม่ทันที่จะพิจารณาหรือปลดปล่อยศักยภาพที่มีอยู่เพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จหรือกล่าวได้ว่า บุคคลนั้นขาดความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคนั้นเอง(ชวณจิตร ฐะทอง,2544) สอดคล้องกับแนวคิดของสตอลท์ (Stoltz,1997) ที่กล่าวว่า ถึงแม้ IQ และ EQ จะมีบทบาทสำคัญในการทำนายความสำเร็จ แต่ไม่ใช่มีเพียงแต่ IQ และ EQ เท่านั้นที่จะนำมาใช้ในการตัดสินความสำเร็จของคนๆหนึ่ง ยังมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค หรือ AQ อีกด้วย

พยาบาลประจำการ มีการปฏิบัติงานที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงพยาบาล เช่น ต้องมีบทบาทในด้านบริการ ด้านวิชาการ ด้านการวิจัยและการทำงานร่วมกับสหสาขาวิชาชีพ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่มีมาอย่างต่อเนื่องนั้น พยาบาลประจำการย่อมได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน พยาบาลต้องปรับเปลี่ยนการทำงาน ทั้งด้านบริการและ

วิชาการ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและระบบใหม่ของการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล การทำหน้าที่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทุกขณะ ทำให้พยาบาลต้องมีการตื่นตัวอยู่เสมอ ต้องมีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย และต้องใช้ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเป็น อย่างมาก เพื่อสร้างสรรค์งานบริการที่มีคุณภาพ สามารถทำงานได้ตามเป้าหมายและประสบความสำเร็จในวิชาชีพซึ่งถือเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ ความสำเร็จในวิชาชีพของพยาบาลจึงมีความสำคัญ หากพยาบาลประจำการสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองได้ทัน สามารถปฏิบัติงานพยาบาลได้บรรลุผลตามเป้าหมาย พยาบาลประจำการย่อมรับรู้และประสบความสำเร็จในวิชาชีพได้ พยาบาลประจำการจึงต้องได้รับการพัฒนาความสามารถในทุกๆด้าน เพื่อให้สามารถรับรู้ได้ถึงความสำเร็จในวิชาชีพของตนเอง

ความสำเร็จในวิชาชีพเป็นการรับรู้ของบุคคลที่มีต่อการทำงาน และส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานซึ่งเป็นผลบวกทางด้านจิตใจ และเป็นความปรารถนาของผู้ปฏิบัติงานทุกคน เพราะช่วยตอบสนองความต้องการของบุคคลอันส่งผลให้บุคคลรับรู้ถึงความสำเร็จในวิชาชีพ เมื่อบุคคลรับรู้ถึงความสำเร็จในวิชาชีพของตน จะทำให้มีความสุขในการทำงาน ทำงานด้วยความเต็มใจ ตั้งใจทำงาน เพียรพยายาม และทุ่มเทแรงกายแรงใจในการปฏิบัติงานและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จะทำให้ได้ผลผลิตทางการพยาบาลที่มีคุณภาพ เป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการและบุคคลรอบข้าง ส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และกรที่ได้รับค่าตอบแทนที่สูงขึ้น ทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจในวิชาชีพ ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและรู้สึกว่าคุณค่าตนเองประสบความสำเร็จในวิชาชีพ (Gattiker & Larwood, 1986 อ้างถึงใน ธรรมนูญ พยาบาลวิชาชีพ, 2548) และความสำเร็จในวิชาชีพพยาบาลเป็นพลังสำคัญที่พยาบาลทุกคนปรารถนา และพัฒนาไปสู่ความสำเร็จในชีวิต(พวงรัตน์ บุญญานุกรักษ์, 2546) จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในวิชาชีพ พบว่า มีผู้นำแนวคิดความสำเร็จในวิชาชีพของ แกตติเกอร์และลาร์วูด (Gattiker & Larwood, 1986) มาใช้ศึกษาในผู้บริหารสตรี ธนาคารพาณิชย์ไทย พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในวิชาชีพบริหาร คือ รูปแบบความเป็นผู้นำของผู้บริหารสตรี รองลงมาคือ บรรยากาศองค์การ ความผูกพันในอาชีพ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (นวลฉวี ประเสริฐสุข, 2542) สำหรับการศึกษาค่าความสำเร็จในวิชาชีพของพยาบาลนั้น มีการศึกษาในพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ตัวแปรที่ร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จในวิชาชีพของพยาบาลวิชาชีพ คือ การสนับสนุนทางสังคม ทัศนคติต่ออาชีพพยาบาล ความพึงพอใจในชีวิตสมรส และเชาวน์อารมณ์ (ปาริชาติ รัตนราช, 2544)

โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นโรงพยาบาลระดับตติยภูมิ ที่ให้บริการด้านสุขภาพ ที่เน้นการรับส่งต่อรักษาโรคที่มีความซับซ้อนในการดูแลรักษาและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาความรู้ทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข ให้การบริการครอบคลุมทั้งด้านการส่งเสริมสุขภาพ

ป้องกันโรค รักษาพยาบาล และฟื้นฟูสภาพ มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการรักษา และนอกจากนั้นยังเป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติงานของบุคลากรทางการแพทย์ เช่น แพทย์ฝึกหัด แพทย์เฉพาะทาง นักศึกษาแพทย์ นักศึกษาพยาบาล เป็นต้น พยาบาลประจำการเป็นบุคคลากรกลุ่มใหญ่ของโรงพยาบาล เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อนำองค์การสู่ความสำเร็จ เมื่อประกอบกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้น พยาบาลจึงต้องใช้ความรู้ความสามารถ และทักษะในการให้บริการ เพื่อประสิทธิผลและความสำเร็จของงาน นอกจากนี้พยาบาลยังต้องมีความอดทนสูง เพราะงานพยาบาลเป็นงานที่หนัก เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้ป่วยบริการมากที่สุด รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานระหว่างทีมสหสาขาทางสุขภาพ อีกทั้งยังมีเวลาในการปฏิบัติงานแตกต่างจากคนที่ทำงานในวิชาชีพอื่นๆ กล่าวคือ จะต้องมาทำงานในวันและเวลาที่คนทำงานอื่นๆปกติหยุดนั่นเอง นอกจากนี้พยาบาลยังต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ ต้องเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในการให้บริการ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ตระหนักถึงความต้องการของผู้รับบริการ ซึ่งถ้าให้ผู้ที่ไม่มีจิตสำนึกในการให้บริการมาทำงานในวิชาชีพนี้ก็จะไม่สามารถทำได้นานและไม่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ เพราะจะอาศัยแต่ความอดทนเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ จึงอาจกล่าวได้ว่าพยาบาลวิชาชีพจะต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสม อันได้แก่ ควรจะมีเชาวน์อารมณ์ที่สูงเพื่อสามารถให้บริการพยาบาล และบริหารอารมณ์ของตนให้อยู่ในภาวะที่สมดุลย์และเป็นสุข พร้อมทั้งนั้นพยาบาลควรต้องมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่สูงด้วย เพราะต้องดูแลและใส่ใจในการบริการพยาบาลที่ตนรับผิดชอบ

ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคและความสำเร็จในวิชาชีพของพยาบาลประจำการ เพื่อให้สามารถนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้ในการวางแผนและกำหนดทิศทางการวางแผนพัฒนาบุคลากรวิชาชีพพยาบาลได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ทำให้วิชาชีพพยาบาลมีความก้าวหน้าและพบความสำเร็จในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลกับเชาวน์อารมณ์ ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค และความสำเร็จในวิชาชีพของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเชาวน์อารมณ์และความสำเร็จในวิชาชีพของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่ง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคและความสำเร็จในวิชาชีพของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเชาวน์อารมณ์และปัจจัยด้านความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่ง
5. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จในวิชาชีพของพยาบาลประจำการตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการและระดับความสำเร็จในวิชาชีพของพยาบาลประจำการตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยหรือหัวหน้าหน่วย
6. เพื่อสร้างสมการทำนายความสำเร็จในวิชาชีพของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่ง จากปัจจัยตัวแปรเชาวน์อารมณ์และปัจจัยตัวแปรความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ พยาบาลประจำการที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่ง จำนวน 2,558 คน ข้อมูล ณ วันที่ 1 ธ.ค. 50 (งานธุรการ ฝ่ายการพยาบาล)

1. ตัวแปรเชาวน์อารมณ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน
  - ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness)
  - ด้านการกำกับควบคุมตนเอง (Self-Regulation)
  - ด้านการสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง (Self-Motivation)
  - ด้านการร่วมรับรู้ความรู้สึก (Empathy)
  - ด้านทักษะทางสังคม (Social Skill)

2. ตัวแปรความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค
  - ด้านการควบคุม (Control)
  - ด้านสาเหตุและความรับผิดชอบ (Origin and Ownership)
  - ด้านผลกระทบ (Reach)
  - ด้านความอดทน (Endurance)
3. ตัวแปรความสำเร็จในวิชาชีพ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน
  - ด้านการทำงาน (Work role success)
  - ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal success)
  - ด้านการเงิน (Financial success)
  - ด้านความก้าวหน้าในการเลื่อนตำแหน่ง (Hierarchical success)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างเขาวนอารมณ์กับความสำเร็จในวิชาชีพของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่ง
2. ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคกับความสำเร็จในวิชาชีพของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่ง
3. ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างเขาวนอารมณ์กับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่ง
4. ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารทางการพยาบาล สามารถใช้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาบุคลากร การสนับสนุน การฝึกอบรม ให้เกิดความสำเร็จในวิชาชีพของพยาบาลประจำการ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

เชาวน์อารมณ์ (EQ)

หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น และสามารถบริหารหรือจัดการอารมณ์ตนเอง เพื่อสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี รวมทั้งมีความเห็นใจและร่วมรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่นได้ ตลอดจนสร้างทักษะทางสังคมซึ่งวัดได้จากแบบสอบวัดเชาวน์อารมณ์ โดยครองคณา สีขาว ซึ่งพัฒนามาจากแบบทดสอบเชาวน์อารมณ์ที่สร้างขึ้นโดยธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ

1. ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) หมายถึง การตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง การรู้จักตนเอง การรับรู้ถึงความเป็นตัวของตนเอง ความเป็นไปได้และความพร้อมด้านต่างๆ
2. ด้านการกำกับควบคุมตนเอง (Self-Regulation) หมายถึง ความสามารถในการแสดงอารมณ์ และความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมา สามารถที่จะจัดการความรู้สึกภายในตนเองได้อย่างเหมาะสม
3. ด้านการสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง (Self-Motivation) หมายถึง ความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมาย มองโลกในแง่ดี มีความกระตือรือร้น ไม่ท้อแท้ มีความสามารถในการรอคอยผลของความสำเร็จได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และยืดหยุ่น ไม่ติดอยู่ในกรอบ
4. ด้านการร่วมรับรู้ความรู้สึก (Empathy) หมายถึง การตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความต้องการและความกังวลใจของผู้อื่น ความเป็นผู้ฟังที่ดี สามารถเข้าถึงความต้องการของผู้อื่นได้
5. ด้านทักษะทางสังคม (Social Skill) หมายถึง ความคล่องแคล่วในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ ด้วยความร่วมมือจากผู้อื่น สามารถชักจูงและโน้มน้าวให้ผู้อื่นคล้อยตาม และเกิดการตอบสนองในทางที่ตนต้องการได้ รวมทั้งสามารถจัดการกับความขัดแย้ง และสามารถทำงานเป็นกลุ่มกับผู้อื่นได้อย่างเป็นมิตร

ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ)

หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเผชิญสถานการณ์ที่ยากลำบาก หรืออุปสรรคที่มีต้นเหตุจากด้านสังคม การทำงาน และตนเอง ความสามารถดังกล่าว หมายถึง ความอดทน ความพากเพียรที่จะเอาชนะต่ออุปสรรคความยากลำบากโดยไม่ล้มเลิกซึ่งสามารถวัดได้จากแบบ

สอบวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้ออุปสรรค โดยวิธีระศักดิ์ กำบรณารักษ์ ซึ่งมาจากแบบประเมิน The Adversity Response Profile (ARP) ตามกรอบแนวคิดของ Stoltz (1997) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ

1. การควบคุม (Control) หมายถึง ระดับการรับรู้ถึงความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ให้สามารถผ่านพ้นเหตุการณ์ที่ยากลำบากหรืออุปสรรค
2. สาเหตุและความรับผิดชอบ (Origin and Ownership) หมายถึง ระดับความสามารถในการวิเคราะห์ค้นหาถึงสาเหตุของปัญหาและปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของอุปสรรค โดยการพิจารณาจากตนเองก่อน เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่เคยผิดพลาดในอดีต และนำมาปรับปรุงแก้ไข
3. ผลกระทบ (Reach) หมายถึง การวัดผลกระทบของปัญหา ความยุ่งยากที่มีต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละคนว่ามีมากน้อยเพียงใด พร้อมระวางและมีสติว่าอีกนานเท่าไรปัญหาหรืออุปสรรคกำลังจะเข้ามาในชีวิต
4. ความอดทน (Endurance) หมายถึง การรับรู้ถึงความคงอยู่ของอุปสรรคและการรับมือกับความยืดเยื้อของปัญหา และพยายามขจัดให้หมดไปอย่างถูกวิธี

ความสำเร็จในวิชาชีพ

หมายถึง การที่พยาบาลประจำการรับรู้ถึงการได้รับการสนับสนุนที่ส่งผลทางบวกด้านจิตใจ ตลอดจนผลลัพธ์ที่บุคคลสามารถรับรู้ได้จาก ความก้าวหน้า หรือการเลื่อนตำแหน่งทางการงานที่สูงขึ้น การเลื่อนระดับชั้น รวมถึงการขึ้นเงินเดือนและการได้รับรางวัล รู้สึกมีความมั่นคงในงานมากขึ้น มีการพัฒนาวิชาชีพ ทำให้เกิดความพึงพอใจในงานและได้รับการยอมรับจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน วัดได้จากแบบสอบวัดความสำเร็จในวิชาชีพของพยาบาลประจำการ ตามการรับรู้ของตนเองและจากการรับรู้ของหัวหน้าหรือผู้ปวย/หัวหน้าหน่วย ที่ผู้วิจัยปรับปรุงขึ้นจากวันวิสาข์ ฤทธิธาดา (2549) ตามแนวคิดของ Gattiker and Larwood (1986) มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ

1. ด้านการทำงาน (Work role success) หมายถึง การที่พยาบาลประจำการรับรู้ถึงผลการปฏิบัติงานของตนว่าได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่ามีคุณภาพ ประสิทธิภาพ เสริมสร้างทักษะใหม่ๆ แสดงความสามารถด้านการบริการเพื่อประโยชน์ต่อหน่วยงานและองค์กร ทำงานด้วยใจรักและรับผิดชอบในหน้าที่ มีความสุขในงานที่ทำ ได้อยู่ในตำแหน่งที่ตนพอใจ

2. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal success) หมายถึง การที่พยาบาลประจำการรับรู้ถึงการได้รับการยอมรับชื่นชมจากเพื่อนร่วมงาน ได้รับการประเมินผลงานว่าปฏิบัติงานได้ดี ผู้บริหารให้ความไว้วางใจในการปฏิบัติงาน ผู้ร่วมงานเต็มใจให้ความช่วยเหลืออย่างจริงใจ มีความเต็มใจในการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

3. ด้านการเงิน (Financial success) หมายถึง การที่พยาบาลประจำการรับรู้ว่าคุณค่าที่ได้รับผลประโยชน์และค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนร่วมงานระดับเดียวกันเหมาะสมกับผลงานตามที่พยาบาลประจำการคาดหวัง

4. ด้านความก้าวหน้าในการเลื่อนตำแหน่ง (Hierarchical success) หมายถึง การที่พยาบาลประจำการรับรู้ว่าคุณค่าในการเลื่อนตำแหน่ง มีโอกาสได้ก้าวสู่เป้าหมายที่วางไว้ในการทำงานในวิชาชีพในเวลาที่กำหนด บ่งบอกได้ถึงความก้าวหน้าและความรับผิดชอบในงานที่ทำ

พยาบาลประจำการ (Staff nurses)

หมายถึง พยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการ ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และระดับสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไปจากหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้น 1 เป็นพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่ง

โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ (Governmental university hospital)

หมายถึง โรงพยาบาลที่อยู่ในสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งมหาวิทยาลัยใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของบุคลากรวิชาชีพสุขภาพและเป็นสถานศึกษาฝึกอบรมบุคลากรทางสุขภาพ ให้บริการด้านสุขภาพอนามัยและสร้างนวัตกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพของประชาชน